

2. Караман С. О. Сучасна українська літературна мова: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
3. Ліз карасик через перелазик. – К. : Веселка, 1984. – 16 с.
4. Малкович І. О. Реве віл на сто гір / І. О. Малкович. – К. : Веселка, 1990. – 31 с.
5. Подюков И. А. Русские народные загадки Пермского края: сборник фольклорных текстов с комментариями и истолкованиями / И. А. Подюков, А. В. Черных. – СПб. : Маматов, 2012. – 256 с.
6. Рыбникова М. Н. Загадки / М. Н. Рыбникова. – М. ; Л. : Академия, 1932. – 486 с.
7. Санжаровский А. Н. Красное коромысло через реку повисло / А. Н. Санжаровский. – М. : Детская литература, 1981. – 34 с.
8. Соколов Ю. М. Русский фольклор: Учебное пособие. 3-е изд. / Ю. М. Соколов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2007. – 544 с.

М. Є. Фірсова,

Бердянський державний педагогічний університет,
науковий керівник –доц. С. І. Корнієнко.

БОЛГАРИ В КРИМУ: ІСТОРІЯ, АДАПТАЦІЯ, ВИПРОБУВАННЯ

Анотація. У статті розглянуто болгарський етнос як соціальне явище, якому екологічне середовище задає специфічну спрямованість життєдіяльності, утворюючи підґрунтя формуванню особливої ментальності народу. Показано історичні аспекти переселення та адаптації болгар, взаємовплив та взаємозв'язок меншин та основної частини населення на ментальні та лінгвістичні риси.

Ключові слова: адаптація, болгарська діаспора, менталітет, національна самоідентичність

Постановка проблеми. Умови збереження самоідентичності на чужій землі та багатонаціональному оточенні не можуть бути сприятливими. Тому історія переселення та адаптація болгарського населення в Криму є цікавою проблемою, яка співзвучна з подібними проблемами національних спільнот в Україні.

Болгарська діаспора – одна з найчисленніших у світі і фактично неможливо знайти жодного місця де б не було згадки про культуру і мову цього народу. Кількість болгар, які живуть за межами своєї Батьківщини різко зросла з 1989 року, після падіння комуністичних режимів у Центральній та Східній Європі. І тому на сьогодні близько 550 тис. населяють країни Європи та СНД, а особливо південні райони України та Молдови.

На території України проживає найчисленніша болгарська громада, яка ось уже майже два століття як опинилася за межами своєї історичної батьківщини – Болгарії, дивним чином зберегла протягом століть почуття своєї національної приналежності.

Одним з найбільш заселених болгарами регіонів, окрім Запорізького Приазов'я та Одещини є територія Криму, яка ще з кінця XVIII ст. стала притулком для переселенців. Ґрунтовне переселення болгар у Крим розпочалося у 1802 р. і тривало кілька десятиліть. Наприкінці XIX ст. їх там проживало близько 42 тисяч. Перші болгарські колонії, такі як Булгарщина та Кишлав, що були створені у 1802-1803 роках, дали поштовх для подальшого заселення регіону, що відбувалося в три етапи або хвилі: до 1821 року (2717 чол.); 1828-1829 (2147 чол.); 1856-1861(з Бессарабії та Молдови).

Статистика декількох наступних років Б.Л.Фіногеева та Н.Н. Матвеева показує лише приріст болгарського населення:

	1897	1921	1939
болгари	5840 чол. (1,0%)	11898 чол. (1,7%)	15344 чол. (1,4%)

Надзвичайно м'який клімат та горні кримські ландшафти створили для болгар атмосферу схожу до їхньої етнічної Батьківщини. Нові місця продовжували освоюватися і більшість переселенців обирали життя у сільській місцевості, де годували себе типовими видами господарської діяльності – тваринництво, землеробство, виноградарство, тютюновиробництво, тощо. Однак принесли з собою і нові види виробництва, як наприклад, огородництво та вівчарство.

Колективна адаптація кримських болгар полягала не лише у пристосуванні до екологічних умов, але й до соціальних, а саме до збереження своєї народної культури та самосвідомості.

Болгари принесли з собою на українські землі своєрідний побут, звичаї, культуру і народну словесність. Тривале перебування у схожих мовному оточенні, звичаях та поетичної творчості створило специфічні умови, за яких більшість форм, видів і жанрів їхнього народного мистецтва не тільки збереглися, а й у деяких випадках виявилися стійкішими, ніж у Болгарії. Все це ще у минулому столітті привернуло увагу українських учених, які розпочали збирання і дослідження фольклору болгар-переселенців[3].

Відомий науковець, О.Музиченко, досліджуючи фольклор болгар, наводить низку цікавих спостережень за станом болгарського пісенного фольклору в Криму. Він, зокрема, зазначив, що разом з продовженням процесу творення в дусі традиційної народної поезії в Феодосійському повіті спостерігається і її вимирання. Багато старовинних пісень, які болгари називають "загорськими" (тобто вивезеними з Болгарії), втрачають свій розмір, їхні мотиви забуваються і тільки завдяки цікавому змісту вони продовжують жити в народній пам'яті, передаючись у формі оповідань.

Це ж явище поширене і серед найстійкіших у цьому відношенні пісень на хоро, які, за спостереженням О.Музиченка, досить часто зменшуються в обсязі, їх, зазвичай, недоспівають, внаслідок чого кінцівка з плином часу стирається з пам'яті, і пісня втрачає свій зміст. Тоді для її відновлення виконавці додають від себе один-два рядки власного виробництва, цікаві, переважно, як спроба осмислення пісні самим виконавцем.

Офіційною релігією більшості народів, що проживають нині на півдні України було християнство і тому наявне спільне бачення та розуміння світу, вираження загальнолюдських ідеалів, критеріїв та норм становило опору та надавало силу болгарам-переселенцям на шляху пристосування до нових умов життя.

Значні зміни в болгарській культурі настають в радянський період. Як результат ідеологізації та тоталітаризму знищуються будь-які прояви національного. Виступаючи політично нейтральними, болгари продовжували вести звичний спосіб життя, але на їх долю випало всенародне горе – голод 1921-1922 років. Болгари разом з українцями переживають: війни, революції, сталінські репресії, німецьку окупацію, масові розстріли та арешти.

Хоча, будучи офіційно визнаною меншістю за радянської влади, місцеві болгари втратили не лише деякі риси своєї культурної ідентичності, а й власні домівки, будучи депортованими у 1944 р. з Криму. Депортація, як соціальне, культурне та перш за все етнічне насильство над особистістю та й усім народом, була проведена за допомогою найжорстокіших політичних та ідеологічних структур і механізмів радянської влади.

Отже, соціокультурна ситуація у полі етнічних регіонах України характеризується розширенням взаємозв'язку і взаємозалежності різних етносів, народів і їхніх культур. Ця взаємодія відбувається шляхом обміну, запозичення кращих зразків культури, стереотипів поведінки, а також характеризується прагненням до поширення свого досвіду на інші етнічні групи, що може привести до асиміляції та спрощення її етнічної структури. Тому збереження етнічної ідентичності в багатонаціональному середовищі є вкрай важливим явищем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Букреева І.В., Орлов А.В. Особливості функціонування етнічної ідентичності болгарської спільноти в умовах полі етнічного простору Запорізького Приазов'я (за матеріалами соціологічного опитування). – Мелітополь, 2016.
2. Иваницка Георгиева. Българите в Крим.
3. Ірина Горбань. Фольклорна культура болгарські діаспори у дослідженнях українських учених кінця ХІХ– першої половини ХХ ст. // Проблеми слов'янознавства 2000. Вип. 51. С.24–33.

4. Финогеев Б. Л., Матвеев Н. Н. Пространственные перемещения населения Крыма: немцы, греки, болгары. Современный аспект. – Симферополь, 1999.

Ю. О. Шевчук,

Бердянський державний педагогічний університет,
науковий керівник – к.філол.н., доц. С. І. Корнієнко.

ПРАВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ЗА КОНСТИТУЦІЄЮ 1992року

Анотація. Стаття присвячена основним проблемам, пов'язаним з правами меншин в Українській державі. В роботі аналізуються відповідні положення Конституції України. Розглянуто відношення різних держав до національних меншин. Особлива увага приділяється відношенню Української держави до інших народів, що є громадянами України.

Ключові слова: дискримінація за національним походженням, конституційні права, міжнародне право, національні меншини.

Сучасне суспільство намагається удосконалити світ, зробити його кращим, забезпечивши рівні права, обов'язки та можливості для всіх, тобто створити рівноправ'я. Неможливо заперечити той факт, що для кожної людини важлива її свобода: дій, вчинків, думок, слова, самовираження, тощо. Зазвичай свобода розуміється як можливість або право суб'єкта діяти без обмежень. Але правильніше трактувати свободу як "право людини робити усе, що не зашкодить іншим".

Українська держава гарантує і поступово реалізує політику, спрямовану на задоволення потреб всіх жителів країни незалежно від їх національного походження. Згідно з Конституцією України за Законом "Про національні меншини в Україні" від 25 червня 1992 року до них належать "групи громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою"[1]. Протягом формування та подальшого розвитку дійсно міцної багатонаціональної держави завжди є актуальним питання щодо правового статусу національних меншин.

У 1991 році експерт ООН у сфері міжнародного права Франческо Капоротті запропонував визначення поняття "меншина". На його думку, це групи, "які за кількістю поступаються більшості населення держави, перебувають у невідомітному становищі, члени яких, будучи громадянами держави, мають етнічні, релігійні або мовні характеристики, які відрізняються від таких у решти населення, і які виявляють, навіть неявно, почуття солідарності, спрямованої на збереження своєї культури, традиції, релігії або мови". З, що визначальним фактором у самоорганізації осіб у "національну меншину" з набуттям відповідного правового статусу є вольова само ідентифікація[2].

Державотворчі, політичні, міграційні, асиміляційні та інші процеси суттєво вплинули на етногенез націй. Як наслідок, виникли держави, що не співпадають з етнічними кордонами націй. Це, в свою чергу, призвело до конфліктів між державами та власне всередині держави. Як приклад, можна навести північно-ірландську проблему та Шотландське питання у Великобританії, де домінуючою нацією являються англійці; в Іспанії постійно утискуються права одного з найдавніших народів Європи – баски, який мешкає на території держави; курдська проблема в Туреччині та Ірані та безліч інших прикладів. Така жорстка політика є прямим порушенням Статті 1 "Міжнародного пакту про громадські і політичні права", яка зазначає, що "Усі народи мають право на самовизначення. За силою цього права вони вільно встановлюють свій політичний статус і вільно забезпечують свій економічний, соціальний і культурний розвиток". Для вирішення таких конфліктів укладаються угоди, направлені на узаконення прав різних національностей.

На території Радянського Союзу після його розпаду сформувалися самостійні держави із багатонаціональним населенням і кожна держава вирішує проблеми із правами національних меншин різними шляхами: одні виступають за чистоту нації (наприклад, Балтійські республіки), інші – вдаються до військових дій (Республіки Кавказу, Середньої Азії та Молдова).